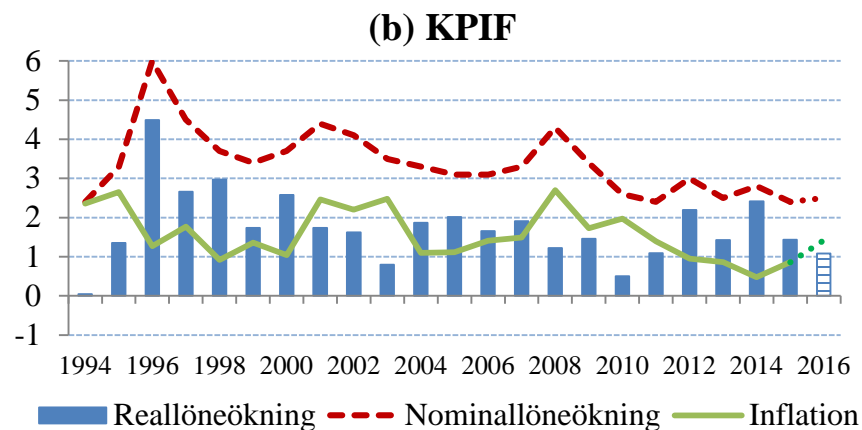
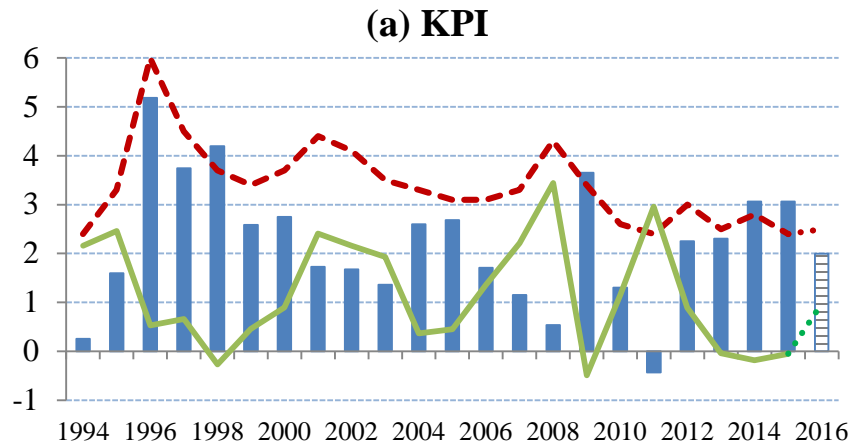

Lönebildning i ny miljö

Lars Calmfors
Nordea Markets
23/2-2017

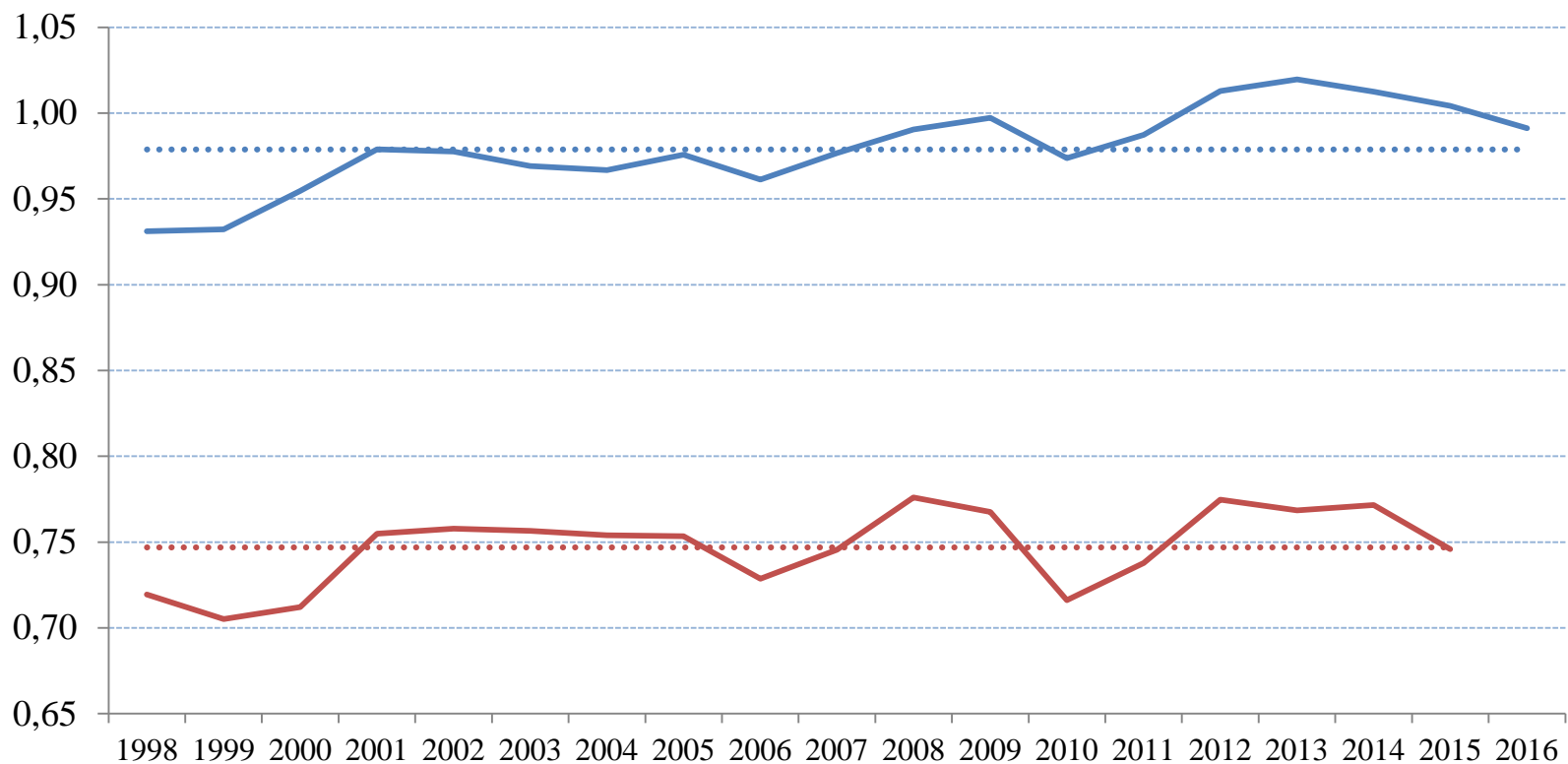
Nominell löneökning, inflation och reallöneförändring, procent

2.4 Lönekostnadsandel i hela ekonomin, näringslivet och industrin, procent av förädlingsvärdet till faktorpris

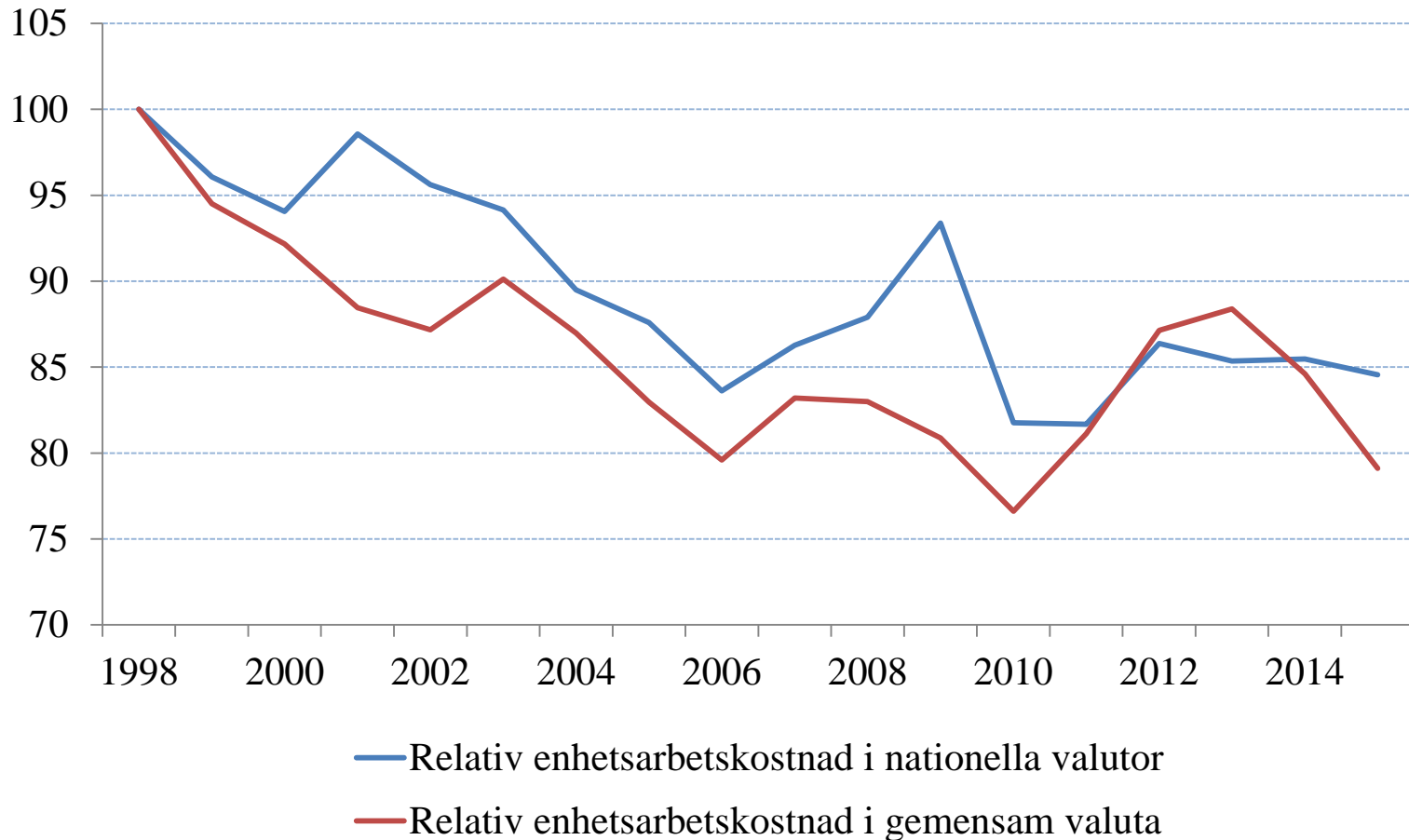

Relativ lönekostnadsandel i hela ekonomin och tillverkningsindustrin

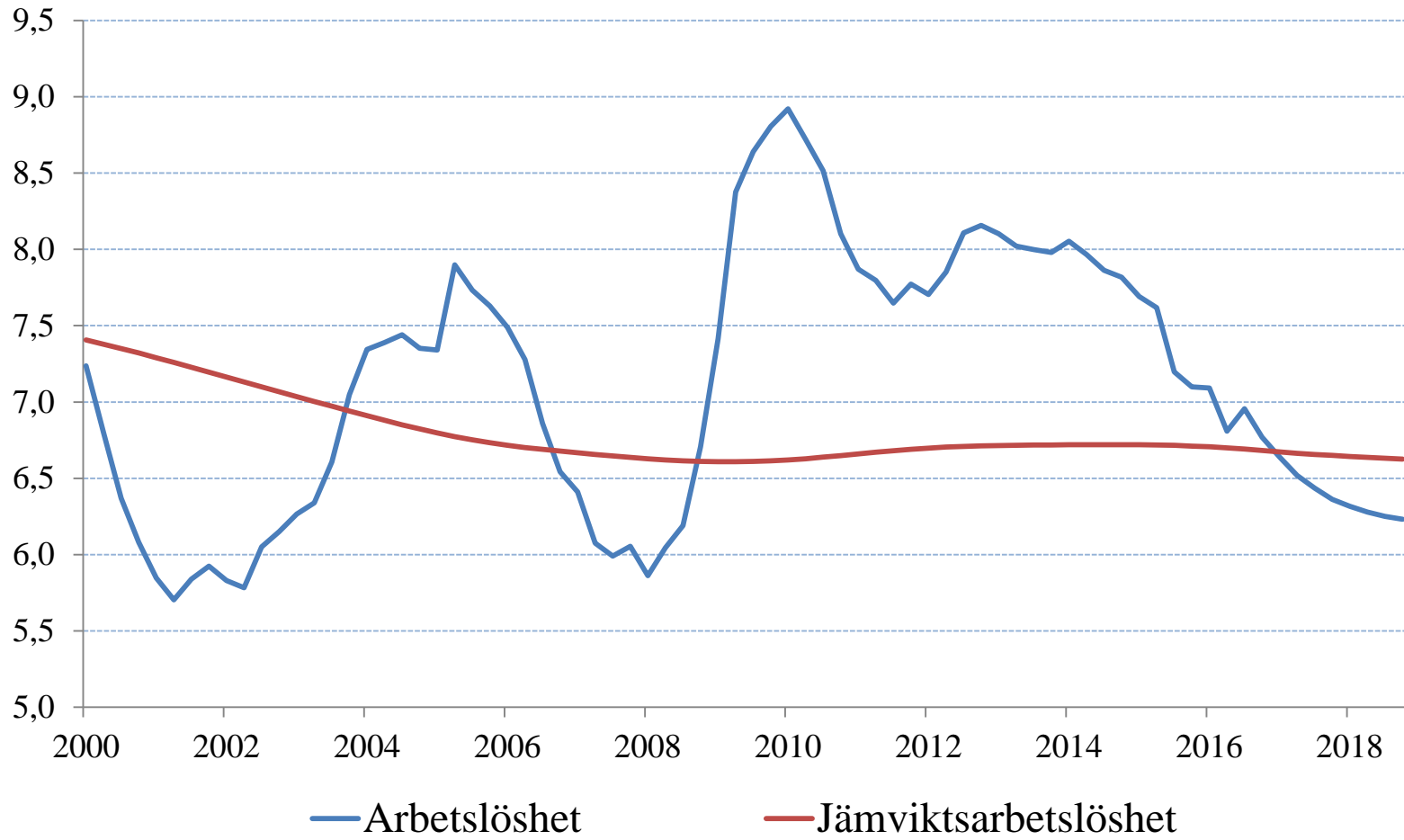

- Hela ekonomin relativt 22 OECD-länder
- Tillverkningsindustrin relativt 18 europeiska länder

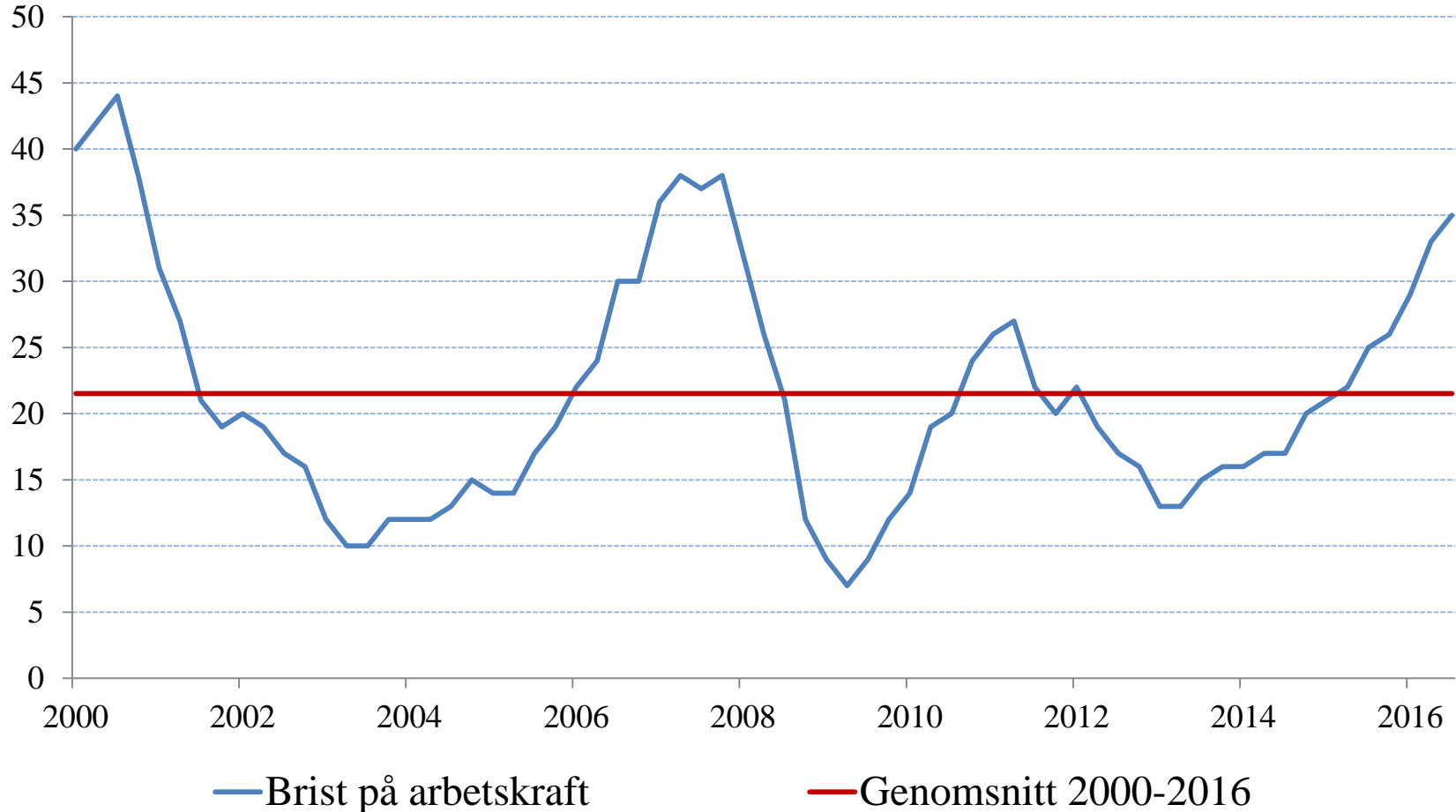
Relativ enhetsarbetskostnad i tillverkningsindustrin gentemot 21 OECD-länder, 1998 = 100

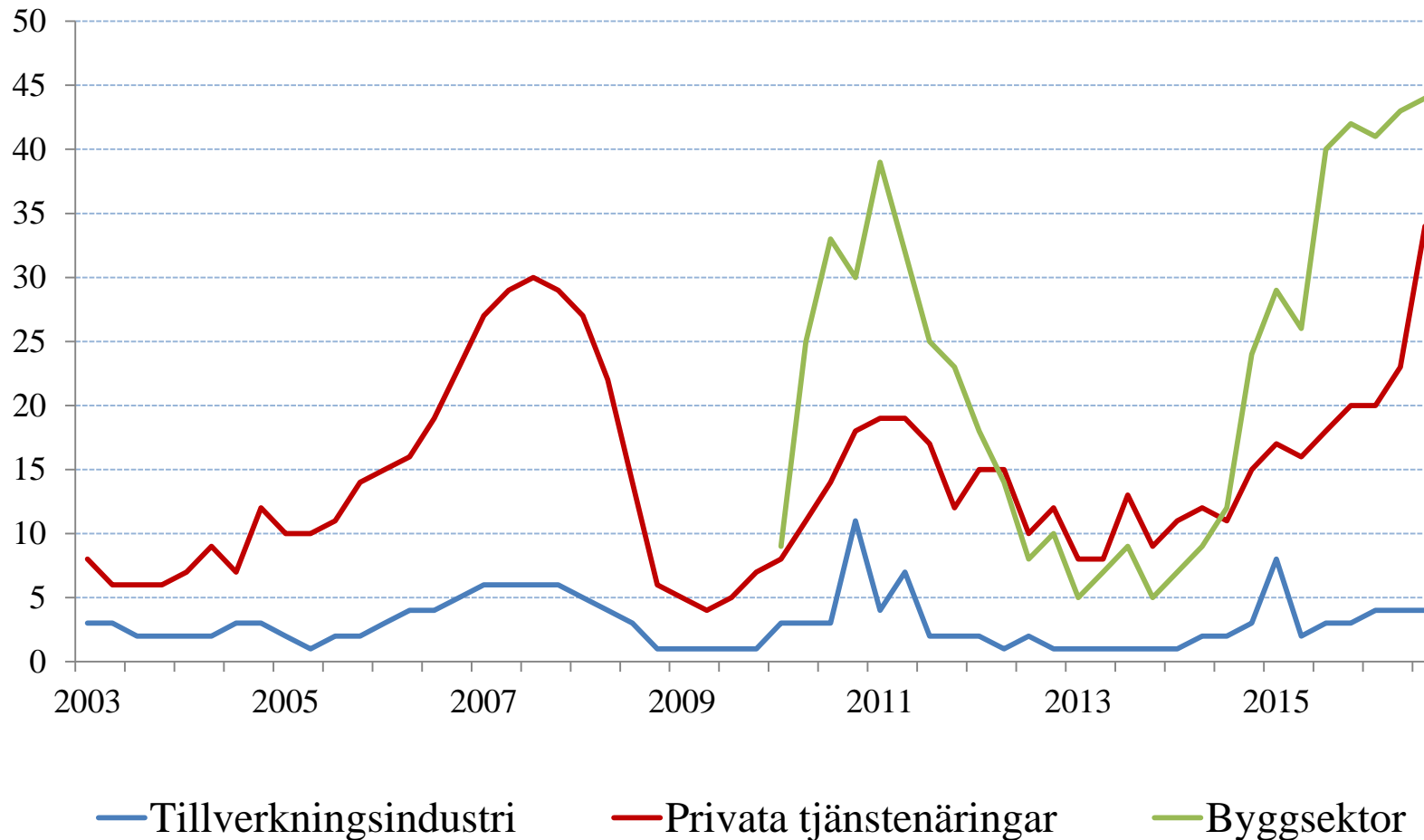
Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet, procent av arbetskraften

Brist på arbetskraft i näringslivet, procent

Främsta hindret för expansion av verksamheten är brist på arbetskraft, procent

Årets avtalskrav

- I förra avtalsrörelsen sprack LOs samordning och industrins märkessättning utmanades av 6F-förbunden
 - men i slutändan blev industrimärket ändå normerande
- LO-förbunden och industrifacken kräver nu 2,8 procent
 - samma som i förra avtalsrörelsen
 - plus låglönesatsning i kronor
- Goda förutsättningar att lågt industrimärke ska bli normerande

Starkare inhemsk efterfrågan än exportefterfrågan

- Inte bara kortsiktigt konjunkturfenomen
- Också långsiktig strukturell utveckling
 - stora överskott i bytesbalansen sedan 1990-talet
 - större sparande än investeringar
 - osannolikt att vi i all framtid ska fortsätta ackumulera finansiella nettofordringar på omvärlden
 - lägre sparande och högre efterfrågan på välfärdstjänster till följd av åldrande befolkning
 - stort behov av investeringar i bostäder och infrastruktur
- **Större utrymme för löneökningar** i hemmamarknadssektorn än i den internationellt konkurrensutsatta sektorn

Industrins märkessättning

Lågt industrimärke styrande för hela ekonomin

- Bra för sysselsättningen **om**:
 - tillräckligt utbud av arbetskraft till hemmamarknadssektorerna
 - fungerande utbildnings- och omskolningsinsatser
 - omorganisation av produktion och lönebildning med fler enkla låglönejobb

Industrimärke som tar större hänsyn till läget i andra sektorer

- **Om** otillräckligt utbud av arbetskraft till hemmamarknadssektorerna
- Annars kronisk arbetskraftsbrist
- Ineffektiv allokering av arbetskraften
- Ombalansering av ekonomin där hemmamarknadssektorn växer och den internationellt konkurrensutsatta sektorn krymper

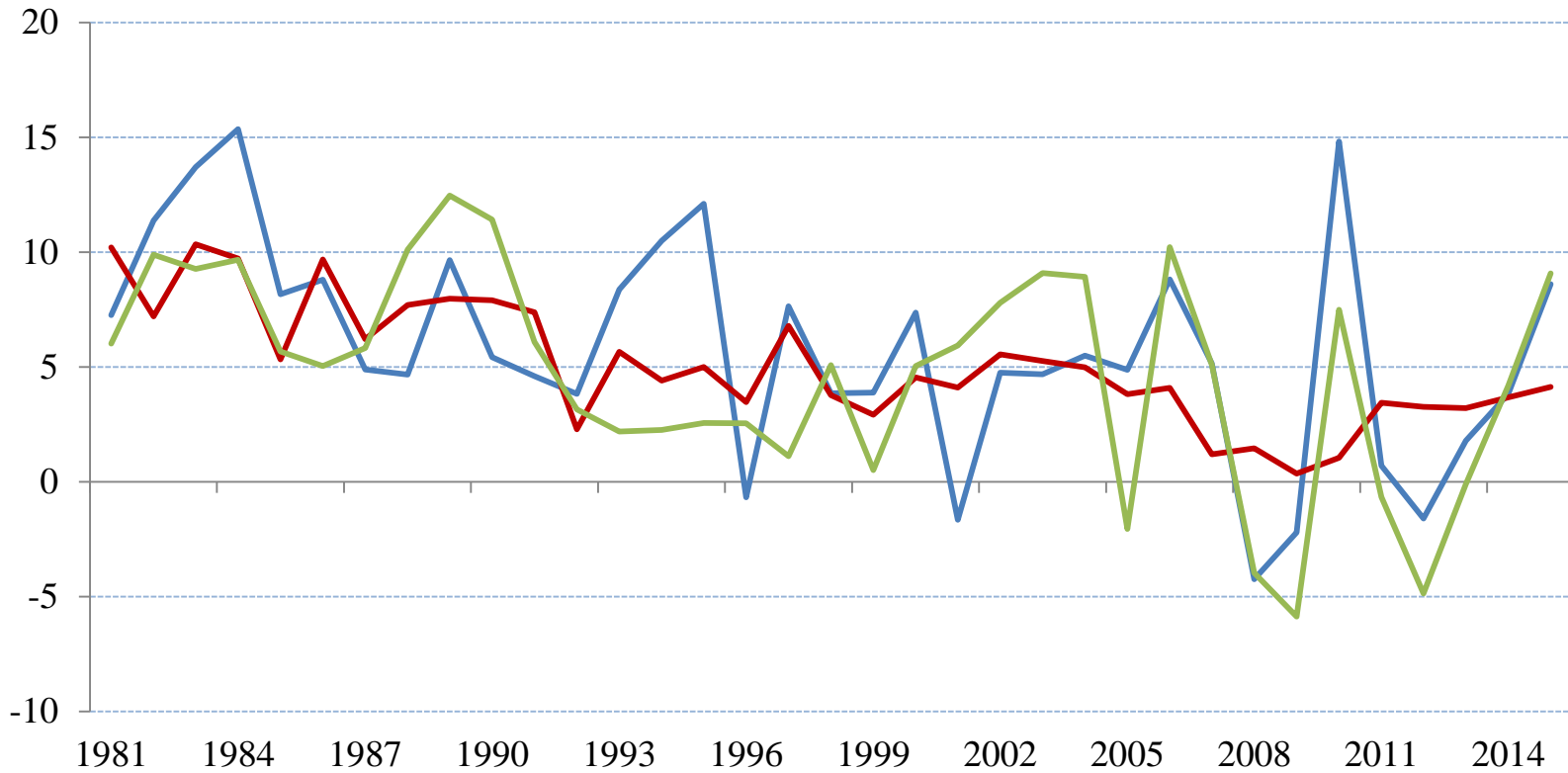
Produktivitetsförändring, förädlingsvärdeprisförändring och utrymme för lönekostnadsökningar i olika sektorer, genomsnitt per år, procent

Produktivitetsförändring			
	Industri	Tjänstesektor	Byggsektor
1981-1997	3,7	1,3	1,6
1998-2015	4,1	1,9	-0,7

Förädlingsvärdeprisförändring			
	Industri	Tjänstesektor	Byggsektor
1981-1997	4,3	5,6	4,6
1998-2015	-0,3	1,5	4,0

Utrymme			
	Industri	Tjänstesektor	Byggsektor
1981-1997	8,0	6,9	6,2
1998-2015	3,8	3,4	3,4

Utrymme, procent

— Industrin

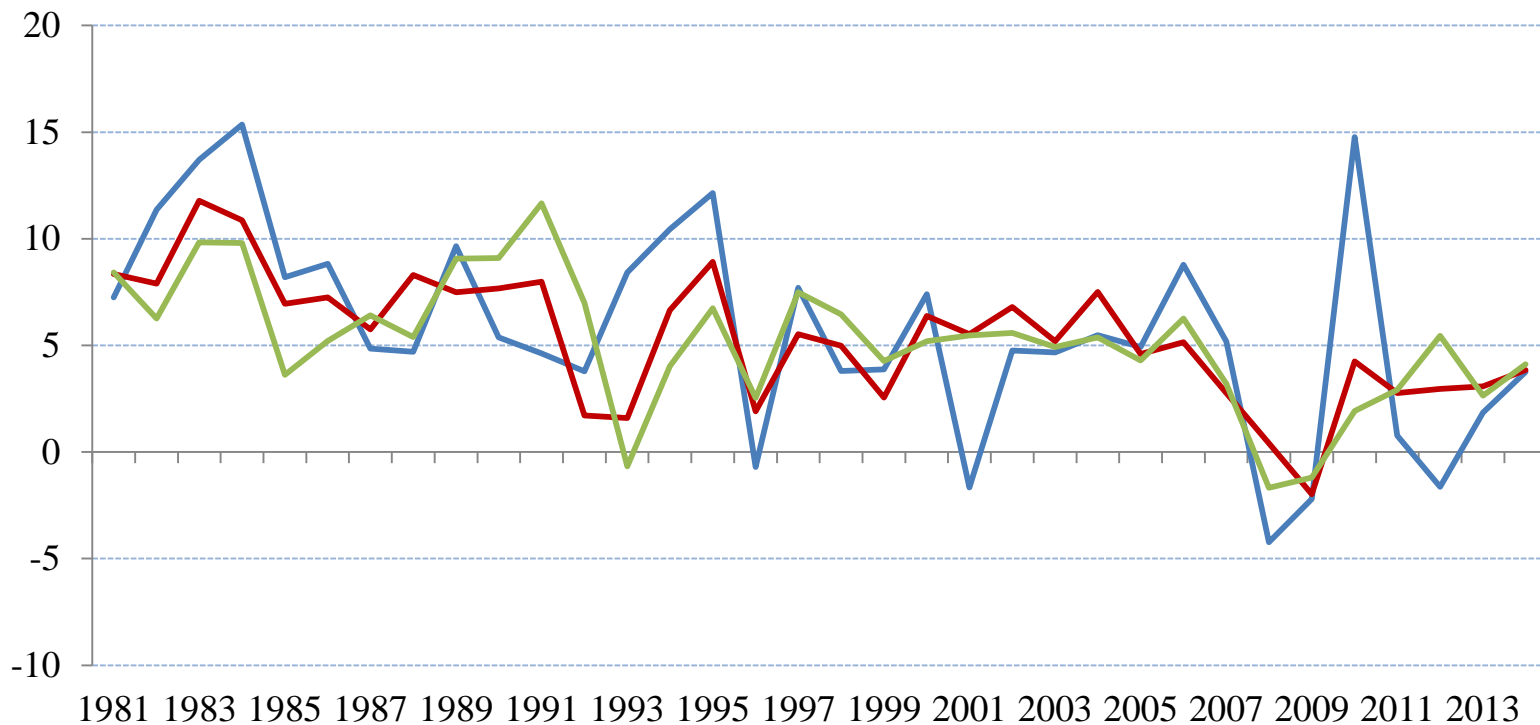
— Tjänstesektorn

— Byggsektorn

Industrimärkets framtid

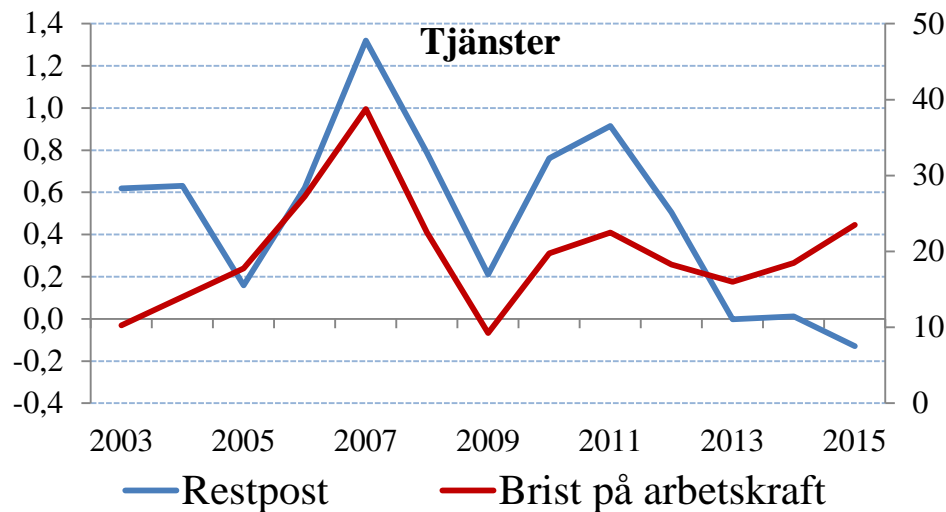
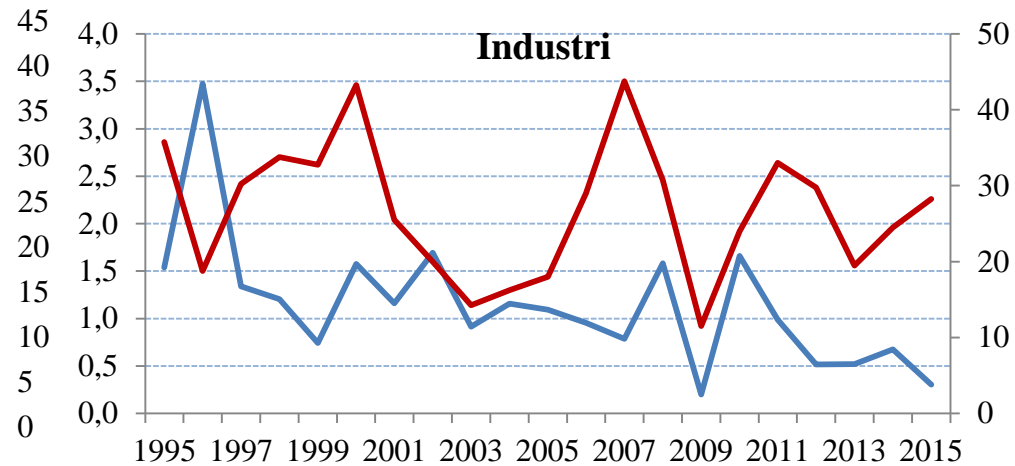
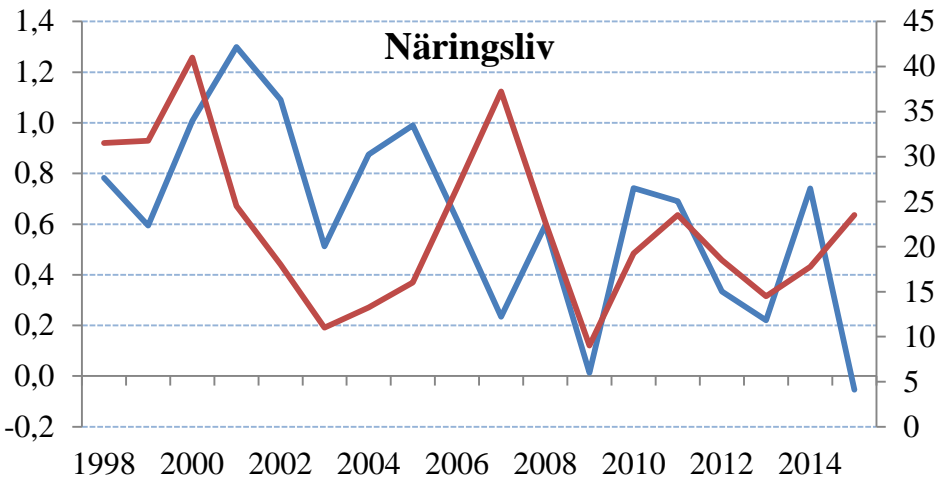
- Över tiden allt mindre samvariation mellan utrymmet för löneökningar (pris- plus produktivitetsökning) i industrin och den privata tjänstesektorn
 - korrelation 1995-2004: 0,58
 - korrelation 2005-2015: 0,16
- lett läge med långvarig arbetskraftsbrist i hemmamarknadssektorerna kan ett lågt industrimärke leda till gradvis ökande spänningar
 - risk att den nuvarande samordningen till slut kollapsar
- Ska fler sektorer släppas in i märkessättningen?
 - det är en myt att alla sektorer numera är starkt internationellt konkurrensutsatta
 - det räcker antagligen inte med större hänsynstagande bara till direkt internationellt konkurrensutsatta tjänstesektorer och industrinära tjänster

Utrymmet i industrin, direkt internationellt konkurrensutsatta tjänster och industrinära tjänster, procent

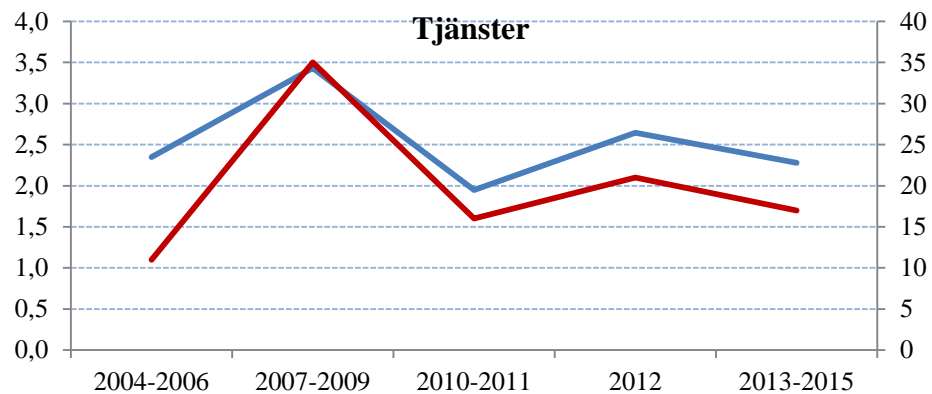
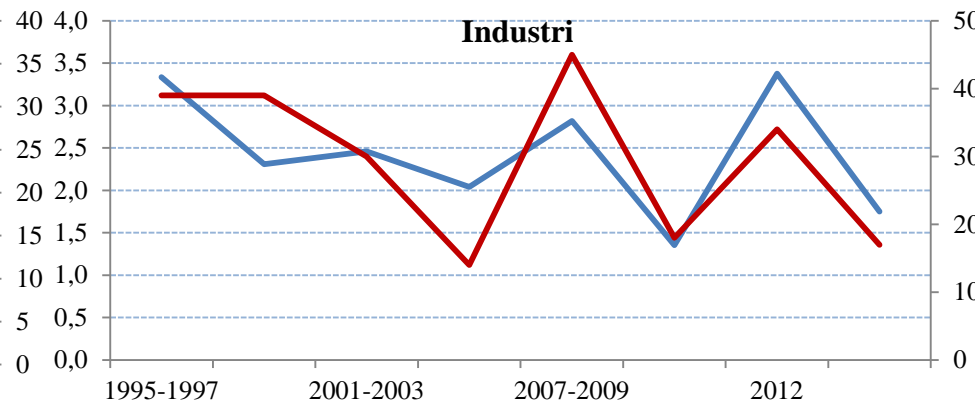
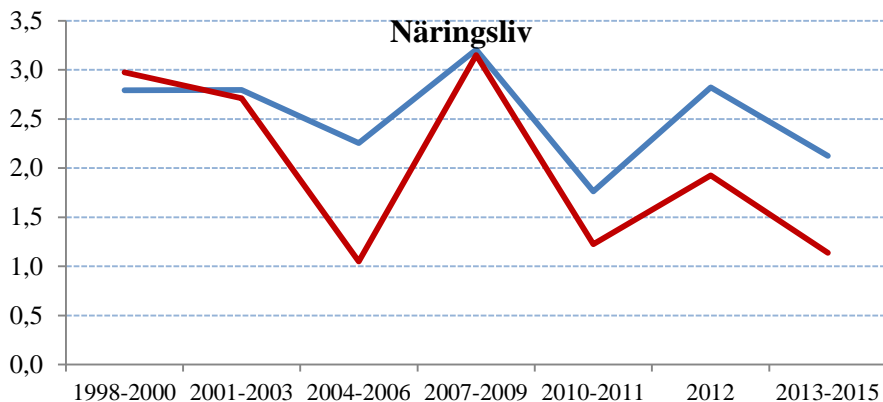

- Industrin
- Tjänster utsatta för direkt internationell konkurrens
- Industrinära tjänster

Restpost och brist på arbetskraft under olika år, procent

Avtalade löneökningar och brist på arbetskraft under olika avtalsperioder, procent

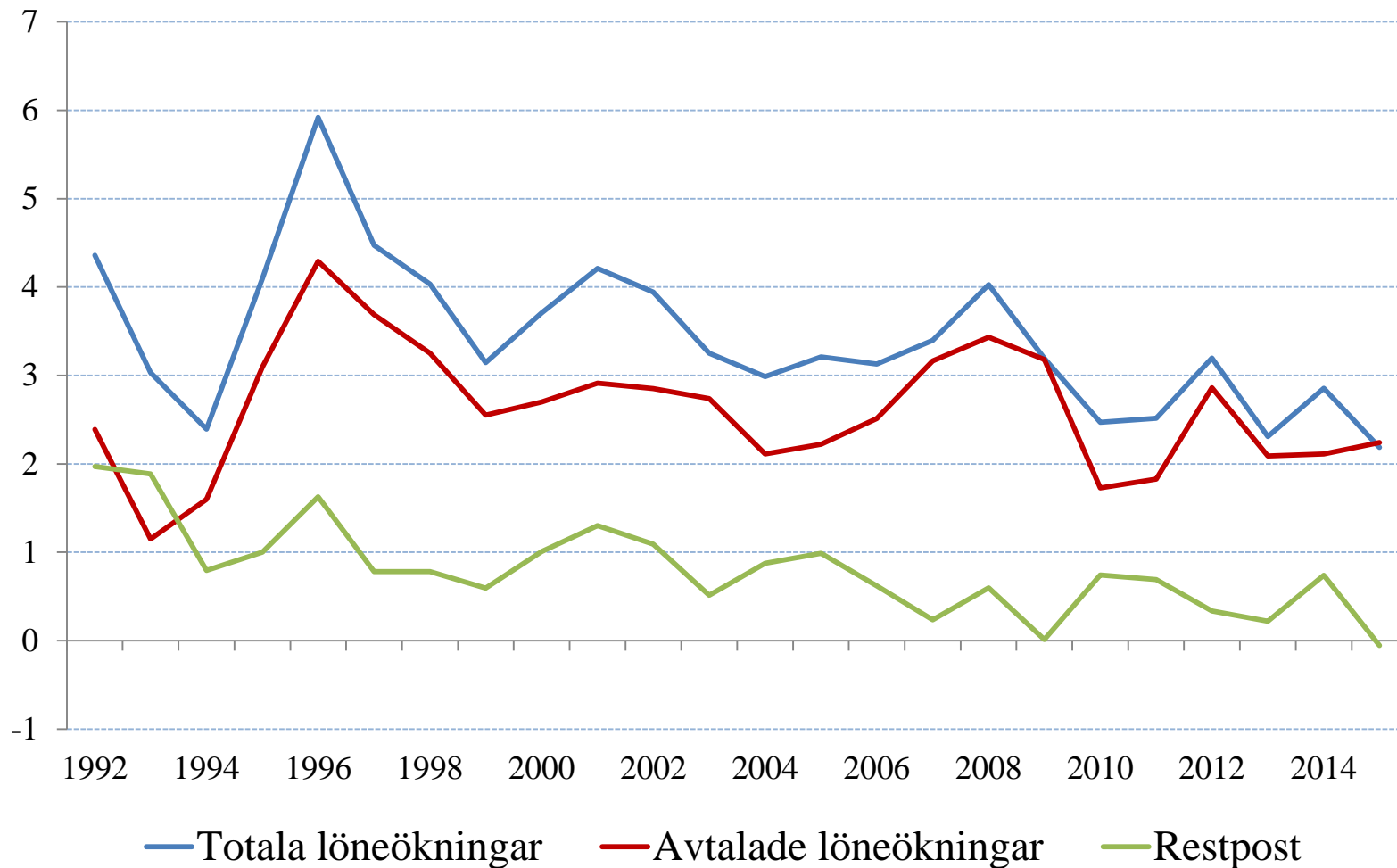

— Genomsnittlig årlig avtalad löneökning — Brist på arbetskraft

Regressioner för att förklara restposten (löneökningar utöver avtal) i industrin och näringslivet

	(1)	(2)
	Industri	Näringsliv
Brist på arbetskraft	0,021**	0,016***
	-0,008	-0,005
Vinstandel	-0,011	-0,026
	-0,036	-0,035
Inflation (tidsförskjuten ett kvartal)	0,325***	0,201***
	-0,006	-0,064
Avtalade löneökningar	-0,259***	-0,300***
	-0,009	-0,07
Konstant	1,046	1,831
	-1,606	-1,431
Antal observationer	70	70
Determinationskoefficient	0,315	0,234

Totala löneökningar, avtalade löneökningar och restposten i näringslivet, procent

Lägre avtalade löneökningar ger lägre totala löneökningar

- Löneglidningen samvarierar med bristen på arbetskraft
 - men inte så starka effekter
- Löneglidningen har över tiden minskat som andel av de totala löneökningarna
- Lägre avtalade löneökningar ger högre löneglidning
 - men bara partiell “kompensation”

Lägre avtal i industrin än i andra sektorer?

- Det skulle gå på tvärs mot den tidigare utvecklingen
- Spridningen i avtalade löneökningar mellan olika sektorer har minskat över tiden
- Men inte otänkbart med stora bestående skillnader i förutsättningarna mellan olika sektorer
 - Kan industrin fortsätta att bestämma de **genomsnittliga löneökningarna** i ekonomin?
 - Eller bryter samordningen samman?
 - Går det att få samförstånd om relativlöneförändringar mellan sektorer?

Genomsnittlig årlig spridning i avtalade löneökningar mellan olika områden, per avtalsperiod

	Hela ekonomin	Näringslivet	Arbetare, näringslivet	Tjänstemän, näringslivet
2007-2009	0,69	0,95	0,57	1,22
2010-2011	0,42	0,47	0,44	0,31
2012	0,39	0,45	0,44	0,38
2013-april 2015	0,22	0,30	0,17	0,37